

Tárgytematika / Course Description

Közlekedéstörténet

AKLB_BHTM076

Tárgyfelelős neve /**Teacher's name:** dr. Horváth Csaba Sándor**Félév / Semester:** 2023/24/1**Beszámolási forma /****Assesment:** Vizsga**Tárgy heti óraszám /****Teaching hours(week):** 0/0/0**Tárgy féléves óraszám /****Teaching hours(sem.):** 9/0/0

OKTATÁS CÉLJA / AIM OF THE COURSE

A tantárgy keretén belül a hallgatók megismerhetik a közlekedés szerteágazó történetét és gazdasági, társadalmi hatásait. Az őskorból kiindulva, a középkoron át, egészen a 21. századig tartó közlekedéstörténeti fejlődésen keresztül vizsgáljuk az összefüggéseket, az egyes eszközök technikatörténetét, Magyarországon való megjelenésüket, jelentőségüket és az adott tudománnyal foglalkozó legjelesebb magyar személyeket (pl. Baross Gábor, Széchenyi István stb.). Az egyes eszközöket nem elszigetelt jelenségként vizsgáljuk, hanem azok kultúrára és mentalitásra gyakorolt hatásait is elemezzük. Nem utolsósorban a regionális közlekedéstörténet is terítékre kerül. A hallgatók a szemeszter során érezhetik, miként illeszkedik bele egy-egy időszak közlekedése a történelem folyamataiba, a gazdaságba, a mindennapokba és a kultúrába.

TANTÁRGY TARTALMA / DESCRIPTION

1. A közlekedéstörténet fogalma, tudományos vizsgálati területe, helye, szerepe a tudományok rendszerében, szakirodalma és múzeumai
2. Az őskor és az Ókori Kelet közlekedéstörténete
3. Hellász, a Makedón és a Római Birodalom közlekedéstörténete
4. A középkor közlekedéstörténete
5. A magyarság közlekedéstörténete a kezdetektől 1526-ig
6. A korai újkor közlekedés története
7. Az ipari forradalom közlekedéstörténete
8. Magyarország közlekedéstörténete 1526 és 1790 között
9. Magyarország közlekedéstörténete 1790 és 1914 között. Széchenyi István, Kossuth Lajos, Friedrich List, Dessewffy Emil és Baross Gábor munkássága
10. A közlekedés fejlődése a 20. században
11. Trianon hatása a magyar közlekedésre. Hazánk közlekedéstörténete 1945-ig
12. A magyar közlekedés szocialista átalakítása és az 1968. évi közlekedéspolitikai koncepció
13. A közlekedéstörténet (főként vasúttörténet) társadalomtörténeti megközelítései
14. Regionális közlekedéstörténet

SZÁMONKÉRÉSI ÉS ÉRTÉKELÉSI RENDSZERE / ASSESMENT'S METHOD

Aláírás feltétele: órákon való részvétel a TVSZ szerint

KÖTELEZŐ IRODALOM / OBLIGATORY MATERIAL

Kötelező irodalom:

Czére Béla: A közlekedés és az emberi élet. In: Közlekedési Közlöny, 1947. december 21. 52. szám, 542-544., 1947. december 28. 53. szám, 555-556.

Czére Béla: A közlekedés, mint társadalomformáló tényező. In: Közlekedési Közlöny, 1947. április 20. 16. szám, 138-140, április 27. 17. szám, 146-148.

Forró Lajos: A vasutak, mint a modern társadalom és gazdasági élet megalkotói. In: Vasúti és Hajózási Hetilap, 1909. február 12. 7. szám, 62-64., 1909. február 20. 8. szám, 75-76.

Majdán János: A közlekedés története Magyarországon (1700–2000). Pécs, Pro Pannonia, 2014.

Tabiczky Zoltánné: Közlekedéstörténet. Bp., Tankönyvkiadó, 1987.

AJÁNLOTT IRODALOM / RECOMMENDED MATERIAL

Általános közlekedéstörténet:

Bálint Sándor: Autózásunk hőskora. Bp., Gondolat, 1986. (Gondolat zsebkönyvek)

Bennett, David: Metró. Bp., Kossuth, 2005.

Braunburg, Rudolf: Repülőgépek és léghajók. Bp., Tessloff és Babilon, 2002.

Csanádi Norbert – Nagyváradai Sándor – Winkler László: A magyar repülés története. Bp., Műszaki, 1974.

Csiba József – Koltai Mariann – Mezei István (szerk.): A 125 éves MÁV 1868–1993. Bp., MÁV Rt., 1993.

Csikvári Jákó: A közlekedési eszközök. A vasutak, posták, távírdák és a gőzhajózás története. I–II. kötet, Bp., Franklin-Társulat Könyvnyomdája, 1882–1883.

Czére Béla: A vasút története. Bp., Corvina, 1989.

Czére Béla: Közlekedésünk fejlődésének története. I. köt. Bp., Tankönyvkiadó, 1977.

Czére Béla: Magyarország közlekedése a 19. században (1780–1914). Bp., MÁV Rt., 1997.

Czére Béla: Magyarország közlekedése a 20. században. I. Köt. Bp., MÁV Rt., 2000.

Dezsényi Miklós – Hernády Ferenc: A magyar hajózás története. Bp., Műszaki, 1967.

Eperjesi László: Magyarország közlekedése a trianoni békeszerződés után. A nemzetközi kapcsolatok alakulása 1920–1938 között. In: Hüttl Pál (szerk.): A Közlekedési Múzeum évkönyve. IX. köt. (1988–1992). Bp., Műszaki K., 1994. 141-180.

Ernst József: Régi magyar fogatok. Bp., Téka, 1989.

Frisnyák Zsuzsa: A kerékpározás kultúrájának kialakulása Magyarországon. In: Veress István (szerk.): A Közlekedési Múzeum évkönyve. VIII. köt. (1985–1987). Bp., KÖZDOK, 1988. 321-336. p.

Frisnyák Zsuzsa: A magyarországi közlekedés krónikája 1750–2000. Bp., MTA TTI, 2001. (História könyvtár. Kronológiák, adattárak)

Frisnyák Zsuzsa (szerk.): Baross Gábor. Bp., Dinasztia, 1997.

Frisnyák Zsuzsa: Közlekedés, politika, 1945–1989. Magyarország a szovjet zónában és a rendszerváltásban. Bp., MTA Történettudományi Intézete, 2011.

Gráfik Imre: A magyarországi fahajózás. Bp., NPI, 1983. (Néprajzi közlemények XXVI.)

Hámori Péter: A magyar hajózás képes története. Bp., Nemzeti Tankönyvkiadó, 1999.

Horváth Árpád: A gépkocsi regénye. Bp., Zrínyi, 1972.

Horváth Csaba Sándor – Imre Lászlóné – Majdán János – Varga Gábor (szerk.): Ezerarcú közlekedés I. Fókuszban a vasúti járművek. Budapest, Közlekedéstudományi Egyesület, 2021.

Jarret, Philip: A repülés története. Bp., Panemex Kft. – Grafo Kft., 2002.

Kalocsai Péter: A vidéki közúti vasutak és az urbanizáció a dualizmus korában. In: Katona András (szerk.): Közlekedés a Kárpát-medencében. Újabb kutatási eredmények. Bp., Közlekedési Múzeum, 2003. 109-120.

Katona András (szerk.): Válogatott fejezetek a közlekedés történetéből. Győr, SZIF-Universitas, 1999.

Katus László: Szállítási forradalom Magyarországon a 19. században. In: Lengvári István (szerk.): In memoriam Barta Gábor. Tanulmányok Barta Gábor emlékére. Pécs, JPTE TK Kiadó Iroda, 1996. 385-393.

Kondor Lajos: Léghajók, repülőgépek. Bp., Móra, 1980.

Kovács László (szerk.): Magyar vasúttörténet. 1–7. köt. Bp., MÁV Rt., 1995–1999.

Kubinszky Mihály: Régi magyar vasútállomások. Bp., Corvina, 1983.

Kubinszky Mihály – Lovász István – Villányi György: Régi magyar villamosok. A történelmi Magyarország közúti vasutai a kezdetektől a II. világháború végéig. Bp., Budapesti Városvédő Egyesület, 2000.

Kubinszky Mihály – Nagy Tamás – Túróczy László: Ez a vonat elment. Adatok és képek a régi magyar vasúti mellékvonalak történetéhez. Tatabánya, Stil Nuovo Bt., 2009.

Legát Tibor: Buszos könyv. Bp., Jászövegkiadó Műhely, 2009.

Legát Tibor: Közlekedik a főváros. Bp., Jászövegkiadó Műhely, 2008.

List Frigyes (Friedrich List): Emlékirat a magyar közlekedésügy reformjáról. Bp., MTA, 1916. (Magyar közgazdasági könyvtár és Remekírók tára)

Majdán János: A „vasszekér” diadala. A magyar vasútépítés hőskora 1914-ig. Bp., Kossuth, 1987. (Népszerű történelem)

Majdán János: A vasút polgárosító hatása. In: Tóth G. Péter (szerk.): Struktúra és városkép. A polgári társadalom a Dunántúlon a dualizmus korában. Veszprém, Laczkó D. M., 2002. 303-324.

Marjai Imre – Pataky Dénes: A hajó története. Bp., Corvina, 1979.

Marczis Ervin: 100 éves a magyar állami hajózás. Bp., MAHART, 1994.

Medved Gábor: Történetek a világ hídjairól. Bp., Terc Kft., 2001.

Mezei István (szerk.): 150 éves magyar vasút 1846–1996. Bp., MÁV Rt., 1996.

Ocskay Zoltán: A motorkerékpár története, 1870–1945. Bp., Varga és Társa Bt., 1993.

Palotás László (szerk.): Hidak. Bp., Műszaki, 1987.

Pál István – Szabó Csaba: A budapesti közlekedés fejlesztése a politika napirendjén 1957–1990. Bp., Napvilág, 2017.

Rappai Zsuzsa (szerk.): Így utaztunk anno. A magyarországi közlekedés története 1865–1940. Bp., Kossuth, 2007.

Széchenyi István: Balatoni gőzhajózás. Pest, 1846.

Széchenyi István: Javaslát a magyar közlekedési ügy rendezéséről. Pozsony, 1848.

Szójka László: A tátrai villamosvasút története. In: Mezei István (szerk.): Vasúthistoria évkönyv, 1990. Bp., KÖZDOK, 1990. 323-470. p.

Tarr László: A kocsik története. Bp., Corvina, 1978.

Velich István – Fogarasi Gábor: Régi magyar autók. Bp., Műszaki K, 1988.

Winkler László: Magyar repülők, repülő magyarok. Bp., Pallas Stúdió, 1999.

Zsuppán István: A magyar autó. Bp., Zrínyi, 1994.

A Közlekedési Múzeum évkönyve I–XIV. köt. (1971-től)

Vasúthistoria évkönyvek (1988-tól)

A regionális közlekedéstörténet:

Erdősi Ferenc: Európa közlekedése és a regionális fejlődés. Bp. – Pécs, Dialóg Campus, 2004.

Erdősi Ferenc: Területi érdek és vasúti közlekedés. In: Tér és Társadalom, 1987. 1. szám, 46-65.

Erdősi Ferenc: Területi és ágazati érdekek a szocialista közlekedéshálózat kialakításában. In: Tér és Társadalom, 1987. 2. szám, 45-60.

Fodor Miklós: Bakonyszentlászló helytörténeti olvasókönyve. Bakonyszentlászló, 2000. 48-50.

Füzes Miklós: A balatoni gőzhajózás 125 éve. Bp., Magánkiadás, 1971.

Győri Róbert: Térszerkezeti változások a polgárosodó Kisalföldön. In: Tér és Társadalom, 1999. 4. szám, 77-106.

Hahnenkamp, Hans: Die Eisenbahnen im Burgenland zur Zeit der Habsburgmonarchie. Eisenstadt, k. n. 1994.

Kenedy Ferenc: A balatoni hajók. Siófok, V. Tcs. 1981.

Kovácsyné Medveczki Ágnes: Vidéki városaink tömegközlekedésének kialakulása és fejlődése 1914-ig. In: Hüttl Pál (szerk.): A Közlekedési Múzeum évkönyve. IX. köt. (1988–1992). Bp., Műszaki, 1994. 181-221.

Kövér István: Boba–jánosháza–sümegei HÉV története 1889–1989. Szombathely, MÁV Szombathelyi Igazgatósága, 1989.

Kubinszky Mihály: A hatvan éves pozsonyi és fertővidéki vasutak keletkezése. In: Soproni Szemle, 1958. 2. szám, 162-165.

Kubinszky Mihály: Adatok a 150 éves Sopron–Bécsújhelyi Vasút építéstörténetéhez. In: Soproni Szemle, 1997. 3. szám, 229-246.

Kubinszky Mihály: 50 éves a kőszegi vasút. In: Soproni Szemle, 1958. 4. szám, 354-348.

Kubinszky Mihály: Volt egyszer egy Déli Vasút. In: Magyar Szemle, X. Évfolyam, 7-8. szám

Lányi Ernő: A Déli Vasút gyorsvonata. Bp., Idegenforgalmi Propaganda és Kiadó Vállalat, 1987.

Locsmándi Szabolcs: A határon átnyúló vaspálya. A GYSEV fejlődése és szerepe a határ menti kapcsolatokban Eisenstadt (Kismarton) – Sopron térségben. In: Tér és Társadalom, 2009. 2. szám, 135-153.

Lovas Gyula: A Bécsújhely–Sopron vasútvonal 150 éve. In: Soproni Szemle. 1997. 4. szám, 306-355.

Lovas Gyula: A Fertővidéki HÉV (1897–1997). Soproni Szemle, 1998. 1. szám, 30-43.

Lovas Gyula: A soproni villamos vasút. In: Soproni Szemle, 1966. 2. szám, 110-118.

Lovas Gyula: Autóbuszok Sopron utcáin. I. Sopron autóbusz-közlekedésének története az első autóbuszok megjelenésétől a felszabadulásig. In: Soproni Szemle, 1969. 4. szám, 323-333.

Lovas Gyula: Autóbuszok Sopron utcáin. In: Soproni Szemle, 1970. 2. szám, 167-178.

Lovas Gyula: Fejezetek a Győr–Sopron–Ebenfurti Vasút történetéből, 1872–1945. Sopron, Közlekedéstudományi Egyesület. Soproni Területi Szervezete, 1976.

Lovas Gyula: A Győr–sopron–ebenfurti Vasút 25 éve. 1948–1973. kézirat, Sopron, é. n.

Lovas Gyula: A nyugat-magyarországi kérdés vasúti vonatkozásai. Bp., MÁV Rt., 2001.

Lovas Gyula: A bakterház. Bp., MÁV Rt., 2003.

Lovas Gyula: Sopron vasútjai a második világháborúban. In: Soproni Szemle, 1965. 1. szám, 14-31.

Lovas Gyula: A Soproni Vasút Társaság 1936–1938. In: Soproni Szemle, 1964. 3. szám, 244-248.

Lovas Gyula: 125 éves a Sopron–kanizsai vasútvonal 1865–1990. Szombathely, MÁV Szombathelyi Igazgatóság, 1990.

Lovas Gyula – Tóth Sándor: Az Orient Expressz. Bp., KÖZDOK, 1991.

- Majdán János:** Baross Gábor győri tevékenysége. In: Farkas Szilveszter – Bana József – Horváth József (szerk.): Győri tanulmányok 14–15. Győr, Győr Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatal, 1995. 43-71.
- Majdán János:** Győr város patronálója Baross Gábor. Pécs, k. n., 1994.
- Majdán János:** Helyérdekű vasutak és kiépülésük a Dunántúlon. Bp., MÁV Rt., 1997.
- Mentes Zoltán** (szerk.): Győr–Sopron megyei utak története. Győr, Győri Közúti Ig., 1988.
- Mezei István** (szerk.): A 125 éves MÁV. Bp., MÁV Vezérigazgatóság, 1993.
- Mózes Mihály:** A vasút, mint a regionális fejlődés tényezője Erdély dualizmus kori történetében. In: Gebei Sándor (szerk.): „Emberek és eszmék...” Tanulmánykötet Vadász Sándor 70. születésnapjára. Eger, EKF TTI, 2001. 289-295.
- Palotás Emil:** A nemzetközi Duna-hajózás a Habsburg-monarchia diplomáciájában, 1856–1883. Bp., Akadémiai, 1984.
- Pelles Márton – Zsigmond Gábor:** A fiumei magyar kereskedelmi tengerészet története (1868–1918). Pécs, Pro Pannonia, 2018.
- Rechnitzer János** (szerk.): A Kárpát-medence régiói 5. Nyugat-Dunántúl. Bp., Dialóg Campus, 2007.
- Sáry István:** Győr és a vasutak..... Győr, Megyei Jogú Város Levéltára, 2001.
- Tanulmányok Pápa város történetéből. Pápa város önkormányzata, 1994.
- Sternhart, Hans:** Die GySEV. Geschichte und Fahrpark der Győr–Sopron–Ebenfurter-Eisenbahn. Wien, Josef Otto Verlag, 1966.
- Tóth Sándor:** A Győr–Sopron–Ebenfurti Vasút Rt. létrejötte. Adalékok a Győr és Sopron, illetve Sopron és az országhatár közötti vonalak építéstörténetéhez. Sopron, 2010. (Soproni Szemle kiadványai, Új sorozat 19.)
- Tóth Sándor:** Légítámadások a GySEV ellen 1944/45-ben. In: Soproni Szemle, 1996. 4. szám, 302-321.
- Zwickl, Ludwig:** GySEV die Raaberbahn. Brücke zwischen Ost und West. Betriebsgeschichte der österreichischen Linien. Wien, BAHNmedien.at, 2011.

Közlekedéstörténet társadalomtörténeti megközelítése:

Balázs Géza: A vasútmegszüntetések társadalmi, néprajzi hatásai a Kádár-rendszerben. In: Vasi Szemle, 2008. 2. szám, 180-195.

Balázs Géza – H. Varga Gyula (szerk.): Az utazás szemiotikája. Eger, Linceum, 2010.

Bali János – Máté György (szerk.): Talpfák: a vasút és a népelet. Bp., ELTE BTK Néprajzi Intézete, 2008.

Bán Dávid: Utazás a pályaudvar körül. Az első indóháztól a plázaudvarokig. Bp., Matura TN – L'Harmattan, 2011.

Gidó Csaba: Vasszekér és gőzmozdony. A székelyföldi vasút története (1868–1915). Székelyudvarhely, Pro-Print, 2013.

Gürtlich, Gerhard H. – Székely Csaba: Zugkraft im Nordburgenland. Die Neusiedler Seebahn. Wien, Verlag Holzhausen GmbH, 2014.

Horváth Csaba Sándor: A Cuha-völgyi vasút mint kulturális örökség. In: Lőrincz Ildikó (szerk.): XIII. Apáczai Napok 2009 – Nemzetközi Tudományos Konferencia - Tanulmánykötet: Kreativitás és innováció – Álmodj, alkoss, újíts! Győr, Nyugat-magyarországi Egyetem Apáczai Csere János Kar, 2010. 255-265.

Horváth Csaba Sándor: A sopron–pozsonyi HÉV építéstörténete. In: Korall – Társadalomtörténeti Folyóirat, 2013. 52. szám, 43-68.

Horváth Csaba Sándor: A vasút funkciói és hatásai 1920-ig. In: Horváth Csaba Sándor – Imre Lászlóné – Majdán János – Varga Gábor (szerk.): Ezerarcú vasút. Vasút – Történet – Írás. Pécs, Kronosz, 2016.

Horváth Csaba Sándor: Az Osztrák-Magyar Monarchia és az Oszmán Birodalom közötti vasút létrejötte. In: Aetas – Történettudományi Folyóirat, 2017. 1. szám, 81-201.

Horváth Csaba Sándor (szerk.): Ezerarcú közlekedés II. Fókuszban a személyszállítás. Budapest, Közlekedéstudományi Egyesület, 2023.

Horváth Csaba Sándor: Két világrendszeren átívelő vasúti vállalat, a GYSEV. In: Történelmi Szemle, 2019. 1. szám,

Horváth Csaba Sándor: Sopron környékén zakatoló vicinálisok a kezdetektől 1920-ig. Győr, Palatia Nyomda és Kiadó Kft. 2018.

Horváth Csaba Sándor – Imre Lászlóné – Majdán János – Varga Gábor (szerk.): Ezerarcú közlekedés I. Budapest, Közlekedéstudományi Egyesület, 2021.

Horváth Csaba Sándor – Imre Lászlóné – Majdán János – Varga Gábor (szerk.): Ezerarcú vasút. Vasút – Történet – Írás. Bp.–Pécs, Virágmandula Kiadó KFT – Magyar Vasúttörténeti Park Alapítvány, 2016.

Horváth Csaba Sándor – Imre Lászlóné – Majdán János – Varga Gábor (szerk.): Ezerarcú vasút II. Fókuszban a vasúti építészet. Bp.–Pécs, Virágmandula Kiadó KFT – Magyar Vasúttörténeti Park Alapítvány, 2018.

Kalocsai Péter: Gyors, gyorsabb, leggyorsabb. A szombathelyi polgári repülés története a 20. században. Szombathely, Szülőföld Könyvkiadó, 2019.

Kalocsai Péter: Közlekedés- és várostörténeti tanulmányok: 19-20. század. Pécs, Virágmandula Kft. 2018.

Kalocsai Péter: Városi tömegközlekedés a Nyugat-Dunántúlon 1867–1914. Szombathely, Vasi Múzeumbarát Egylet, 2011.

Majdán János: A vasutak asszimilációs hatása. In: Kupa László (szerk.): Tájak, tájegységek, etnikai kisebbségek Közép-Európában. Pécs, 2007. 53-61.

Majdán János: A vasút társadalmi kapcsolatteremtő és polgári mentalitást közvetítő szerepe a Monarchiában. In: Limes, 2008. 1. szám, 45-56.

Majdán János: Die wichtigsten Phasen und Typen des Eisenbahnbaus und der Einfluss des neuen Schienenfahrzeuges auf den Lebensstil in Ungarn bis 1918. In: Kritische Zeiten: Zeitschrift für Humanwissenschaften, 2013. 4. szám, 58-84.

Majdán János: Modernizáció – vasút – társadalom. Pécs, ISZE Integrál-Egyetemi Kiadó, 2001.

Moldova György: Akit a mozdony füstje megcsapott... Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1977.

Molnár Gergely: A vasút néprajza: A vasúthálózat hatása közlekedésre, életmódra, társadalomra Kecskeméten (1850–1980). Budapest – Kecskemét, Magyar Néprajzi Társaság, 2021.

Pogány Mária: Vállalkozók, mérnökök, munkások a magyar vasútépítés hőskorában (1845–1873.). Bp., Akadémia Kiadó, 1980.

Roth, Ralf: Interactions between railways and cities in nineteenth-century Germany: some case studies. In: Roth, Ralf – Polina Marie-Noëlle (szerk.): The city and the railway in Europe. Aldershot, Ashgate, 2003. 3-27.

Roth, Ralf – Jacolin, Henry (szerk.): Eastern European Railways in Transition. Nineteenth to Twenty-first Centuries. Surrey, Ashgate, 2013.

Roth, Ralf – van Heesvelde, Paul (szerk.): The city and the railway in the world from the nineteenth century to the present. London, Routledge, 2022.

Schivelbusch, Wolfgang: A vasúti utazás története. A tér és az idő iparosodása a 19. században. Bp., Napvilág, 2008.

Verdier, Nicolas: A méltányosság logikájától az elvont mértékegységig. A távolság felfogásának és mértékegységének átalakulása Franciaországban a 17. század vége és a 19. század eleje között. In: Korall – Társadalomtörténeti Folyóirat, 2008. 32. szám, 31-59.